

‘Het geheel is meer dan de som der delen’

Anita Twaalfhoven Iedere schouwburg staat voor de vraag: gaan we voor volle zalen of leven we ons uit in artistieke idealen? Hoe gaat het Toneelhuis, de bespeler van de Bourlaschouwburg in Antwerpen, hiermee om?

Het Toneelhuis krijgt subsidie van de Vlaamse Gemeenschap, de stad Antwerpen en de provincie Antwerpen, en is het zwaarst gesubsidieerde gezelschap van Vlaanderen. Het is een gezelschap waarvan de directie ook de schouwburg runt, een constructie waar veel theatergezelschappen in Nederland jaloers op kunnen zijn. Het komt in de buurt van de ‘theaterbrandpunten’ die de Raad voor Cultuur voor ogen staan.

De directie bestaat uit Guy Cassiers, artistieke leiding, en Luk Vanden Bosch, zakelijke leiding. Als het gaat om de afwegingen in de programmering van de schouwburg lijkt artistiek coördinator An-Marie Lambrechts de aangewezen persoon voor een gesprek.

Het Toneelhuis is de enige vaste bespeler van de Bourlaschouwburg; dat gastgezelschappen er spelen, is uitzonderlijk. Dat gebeurt bijvoorbeeld in het kader van een festival, vertelt An-Marie Lambrechts. Ze zijn dan ook met een groot aantal theatermakers: het

Toneelhuis is namelijk geen ensemble van acteurs, maar van makers. Artistiek leider Guy Cassiers vormt samen met Sidi Larbi Cherkaoui, Wayn Traub, Lotte van den Berg, Benjamin Verdonck, Peter Missotten/De Filmfabriek en Olympique Dramatique de artistieke kern.

Wie deze namen op een rij ziet, denkt eerder aan de programmering van een festival dan aan een ensemble onder één dak. ‘Onze formule verschilt nogal van een gezelschap met een huisregisseur en een vaste cast van acteurs’, beaamt Lambrechts. ‘Eigenlijk zijn het zeven gezelschappen onder de noemer van één gezelschap.’ Haar functie als artistiek coördinator omschrijft zij als ‘het omzetten van het verlangen van de artiesten in de organisatorische en artistieke kalender. De aard van het werk dicteert de vorm van de organisatie.’

Anita Twaalfhoven

is hoofdredacteur van *Boekman* en stafmedewerker van de Boekmanstichting

Vruchtbare discussies

Theater, dans, video, performance en muziek zitten samen aan tafel. Het Toneelhuis wil een plek zijn waar de verschillen naast en door elkaar gedijen, waar discussies en conflicten vruchtbaar zijn, waar het geheel meer is dan de som van de delen. Tenminste, dat ideaal schetst de website van het gezelschap. Maar is het niet lastig om de neuzen één kant op te krijgen? ‘Iedere eerste maandag van de maand is er een vergadering met het artistieke team’, zegt Lambrechts. ‘Dat gaat van de programma-samenstelling via personeelsbeleid en financiën tot promotie en infrastructuur. Die besprekingen leiden soms tot “heroïsche discussies”, omdat de makers zeer verschillend zijn, en omdat je toch telkens moet redeneren vanuit het artistieke motief: waarom wil je als maker iets wel of niet doen? Het kan soms best ingewikkeld zijn om de antwoorden op die vraag op elkaar af te stemmen, maar tot nu toe is dit telkens gelukt. In theorie hakt Guy Cassiers bij het staken der stemmen de knoop door, maar dat is in de praktijk nog niet vaak het geval geweest. Zijn rol als artistiek leider is in deze constellatie heel anders dan die van een intendant die zelf geen artiest is.’

‘Bovendien zijn we nog maar één jaar bezig in deze samenstelling’, vervolgt Lambrechts. ‘Toch blijkt het veel verder door te werken dan iedereen dacht. Het is niet te vergelijken met een groep kunstenaars in een kunstencentrum. Door onze manier van werken komen de makers met elkaar en met elkaars werk op een intense manier in contact, en zo ontstaat toch een nieuwsoortig ensemble. De budgetten zijn van tevoren verdeeld. Iedereen weet wat het budget is voor zijn of haar producties. Daar maken we individueel afspraken over, evenals over het aantal producties.

Hoe hecht is de band met het publiek? ‘We hebben een vrij hoge bezettingsgraad, zo’n 75 procent. Maar de producties spelen niet alleen

hier in Antwerpen, maar in heel Vlaanderen én in het buitenland.’ Hebben zij niet de problemen waar Nederlandse theaters tegenaan lopen, dat er soms te weinig publiek is voor het gesubsidieerde theater? ‘Op dit moment lijkt het aanbod hier zijn publiek te vinden. In Nederland ligt dat blijkbaar anders. Nederlandse gezelschappen spelen in Vlaanderen en omgekeerd, en ik zou niet meteen durven beweren dat er een groot kwaliteitsverschil is. Het valt me wel op dat de hang naar commercie in Nederland sterker lijkt dan hier in Vlaanderen. Je ziet dat bijvoorbeeld ook aan de enorme verschuiving naar commerciële spelprogramma’s op televisie. Het kan niet anders dan dat je die verschuiving ook ziet in het theater. In Vlaanderen lijkt de verhouding tussen het gesubsidieerde circuit en het commerciële circuit evenwichtiger te zijn.’

Lambrechts was eerder verantwoordelijk voor de programmering van kunstencentrum STUK in Leuven, dat nauw samenwerkt met de schouwburg in Leuven. ‘Het is in Vlaanderen de opdracht van schouwburgdirecteuren om aan cultuurspreiding te doen. STUK trekt gemiddeld 75.000 mensen per jaar aan. Meer dan eens was de vraag zelfs groter dan het aanbod. Mensen belden dan als een voorstelling was uitverkocht: “Ik heb deze keer zó vroeg gereserveerd en dan is het nóg uitverkocht!” Als ik programmeurs hoor zeggen dat ze een voorstelling hebben afgelast wegens gebrek aan publiek, vraag ik me – vanuit de situatie hier bekeken – af, of alle mogelijke moeite gedaan is om publiek te werven.’

Zij ziet de constructie van het Toneelhuis op dit moment als een ideale formule voor artiesten en publiek. ‘Men kan een band ontwikkelen met een vast gezelschap van makers, maar het blijft afwisselend en verrassend.’

Bourlaschouwburg

